

ALKOTMÁNY – ALKOTMÁNYOSSÁG

1. Alkotmányossági alapkövetelmények

Az Emberi és Polgári Jogok Nyilatkozata (1789)

XVI. Az olyan társadalomnak, amelyből e jogok biztosítékai hiányoznak, s ahol a törvényhozó és a végrehajtó hatalom szétválasztását nem hajtották végre, semmiféle alkotmánya nincs.

1.1. Népszuverenitás, demokratikus választások

Az alkotmányosság követelményei alapján értékelje az észak-koreai választásokat, illetve az észak-koreai alkotmány idézett rendelkezéseit! Megfelelnek a népszuverenitás és a demokrácia követelményeinek?

Sikeresek voltak a választások Észak-Koreában

Az észak-koreaiak vasárnap, közel száz százalékos részvételi arány mellett, szavazóurnához járultak a hagyományosan szoros irányítás és felügyelet alatt megtartott helyi választásokon. Az állami hírügynökség jelentése szerint a szavazók „ünnepi hangulatban, táncolva és énekelve” adták le voksukat az új provinciális, városi és megyei képviselőkre.

Helyi választásokat négyévente tartanak, főként azért, hogy az ország elnevezésében szereplő „demokratikus” jelzőnek értelmet adjanak. A jogintézmény más célokat is szolgál, így segít mobilizálni a társadalmat, beazonosítani a választópolgárok tartózkodási helyét, és meghatározni azokat, akik nincsenek ott, ahol választások idején márpedig lenniük kellene. Meglepő módon ellenzéki pártok is mandátumhoz jutottak, a Koreai Szociáldemokrata Párt 50-hez, a Chondoist Chongu Párt 22-höz, a Koreai Japán Lakosok Általános Szövetsége pedig 6-hoz, míg függetlenként 3-an kerültek be a helyi döntéshozatalba. A valóságban azonban az ő feladatuk sem más, minthogy fenntartsák a demokrácia látszatát, tekintettel arra, hogy sosem helyezkednek szembe a Kommunista Párt 606 képviselője által képviselt állásponttal.

A szakértők szerint a diktátornak azért volt szüksége a választásokra, hogy megszabaduljon a még apja által kinevezett „régimotorosoktól”, jelenlétük ugyanis idő közben kényelmetlenné vált.

(Telegraph, 2015. július 19. <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/asia/northkorea/11748166/North-Korean-elections-not-too-close-to-call.html>)

Az Észak-Koreai Népi Demokratikus Köztársaság Alkotmánya

5. cikk

Az Észak-Koreai Népi Demokratikus Köztársaság valamennyi állami szerve a demokratikus centralizmus elve mentén szerveződik és működik.

6. cikk

A népképviselői szerveket a megyei népgyűlésektől a Legfelső Népgyűlésig, általános, egyenlő és közvetlen választójog alapján titkos szavazással választják.

1.2. Emberi jogok

Az alkotmányosság követelményei alapján értékelje a belga professzorral szemben kiszabott szankciót, illetve az iráni alkotmány idézett rendelkezését! Megfelelnek az alapvető emberi jogi követelményeknek?

Tárgyalás nélkül, kémkedés miatt ítélték halálra egy belga professzort Iránban

A brüsszeli Vrije Egyetem oktatóját, Ahmadreza Djalalit kémkedés vádjával halálra ítélték Iránban. Djalali iráni állampolgár, a családját tervezte meglátogatni 2016 áprilisában, amikor a hatóságok először letartóztatták, majd bírósági tárgyalás és ügyvédi képviselő nélkül egyből a legsúlyosabb büntetésre ítélték.

„Felháborító meggyalázása ez az általánosan elfogadott emberi jogoknak” – nyilatkozta Ives Hubloue, a Djalali is foglalkoztató kutatócsoport vezetője. Elmondása szerint a férfi feltehetőleg azzal vonta magára a hatóságok figyelmét, hogy számos kollégája olyan országból származik, amelyek ellenségesek Irán számára, így például Izraelből. Hozzátette, a kapcsolatok szigorúan a tudományos pályához és munkához kötődnek.

Többen petíció benyújtását kezdeményezték Djalali szabadon bocsátása érdekében, amelyet már most közel negyvenezen aláírtak.

(Independent, 2017. február 4. <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/iran-death-sentence-ahmadreza-djalali-belgian-university-professor-espionage-trial-lawyer-vrije-a7563106.html>)

Az Iráni Iszlám Köztársaság Alkotmánya

22. cikk

A méltóság, az élet, a tulajdon, a lakhatáshoz és a foglalkozáshoz való jog nem korlátozható, kivéve a törvény által büntetni rendelt eseteket.

Az alkotmányosság követelményei alapján értékelje az elnöki rendeletnek a szudáni-ausztrál sportolóval szemben alkalmazandó, itt idézett rendelkezését! Megfelelnek az alapvető emberi jogi követelményeknek?

Trump egy NBA-játékost is kitiltott az országból

Világméretű botrány lett Donald Trump pénteki rendeletéből, amely megtiltotta hét muszlim országból a belépést az Egyesült Államok területére. A hét tiltott ország Szíria, Irán, Irak, Szudán, Líbia, Szomália és Jemen, a hétből egy miatt pedig egy NBA-játékos is közvetlenül érintetté vált a kitiltásban.

A Milwaukee Bucks a 2016-os drafton az első körben választotta ki a szudáni születésű, szudáni-ausztrál kettős állampolgárságú Thon Makert, akinek órákon múlt, hogy vissza tudjon térni az Egyesült Államokba Torontóból, ahol csapatával játszott még pénteken. A Bucks szerencséjére idén már nem játszik Torontóban az alapszakaszban. Az lett volna az óriási pech, ha pont éjfél után értek volna vissza a kanadai túráról, és ezért egy diplomáciai ügy miatt elvesztették volna a játékosukat a szezon hátralevő részére. Maker a családját sem látogathatja meg Ausztráliában, onnan ugyanis már nem tudna visszatérni az Egyesült Államokba. Pedig nem sok köze van Szudánhoz, öt éves korában egy rokon segítségével a családjával együtt Ausztráliába menekült, majd 2014-től az USA-ban és Kanadában élt.

Nem Maker az egyetlen, aki érintetté vált az ügyben. Száznál is többen rekedtek a repülőtereken, mivel utazásuk alatt a rendelet hatályba lépett, így a gépről leszállva az ország területére már nem léphettek be.

(Index, 2017. január 28. http://index.hu/sport/kosarlabda/2017/01/28/trump_muszlim_tiltas_usa_nba_thon_maker/, CNN, 2017. január 30. <http://edition.cnn.com/2017/01/28/politics/donald-trump-executive-order-immigration-reaction/>)

Elnöki rendelet a Nemzet védelméről a külföldi terroristáknak az Egyesült Államok területére való belépésével szemben

3. bek. (b) Annak érdekében, hogy az (a) pontban megjelölt felülvizsgálati időszak alatt a vonatkozó ügynökségekre háruló nyomozati teher átmenetileg csökkenjen, hogy a kellő körültekintés és a rendelkezésre álló erőforrások maximális kihasználtsága biztosított legyen a külföldi állampolgárok átvizsgálásakor, és hogy megfelelő standardok álljanak rendelkezésre a külföldi terroristák és bűnözők beszivárgásának megelőzéséhez (...) kijelentem, hogy a Bevándorlási és Állampolgársági Törvény 217. bek. (a) pont (12) alpontja és az Egyesült Államok Alkotmányának 1187. bek. (a) pont (12) alpontja szerinti külföldiek bevándorlási és nem-bevándorlási célú belépése az Egyesült Államok területére hátrányosan érintené az Egyesült Államok érdekeit, ezért a jelen rendelet hatályba lépésétől számított 90 napig felfüggesztem a hivatkozott személyek belépését az Egyesült Államok területére (kivéve azokat, akik diplomáciai vízummal, NATO vízummal, C-2 vízummal az ENSZ irányába, G-1, G-2, G-3 vagy G-4 vízummal utaznak).

(The White House Press Office, 2017. január 27. <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2017/01/27/executive-order-protecting-nation-foreign-terrorist-entry-united-states>)

1.3. Hatalommegosztás, jogállamiság

Az alkotmányosság követelményei alapján értékelje a lengyel alkotmánybíróságot ért változásokat! Megfelelnek a hatalommegosztás követelményének?

A lengyel alkotmánybíróság kormányzati ösztűz alatt

Lengyelországban 2015. december 22-én jelentősen módosultak az alkotmánybíróságra vonatkozó előírások. Az új szabályok értelmében a tizenöt bíróból legalább tizenháromnak jelen kell lennie a döntések meghozatalakor, a testület elnökének és alelnökének kötelező jelleggel, és minősített többséggel kell dönteniük, kivéve, ha az új törvény ettől eltérően rendelkezik. Másrészt előírják, hogy a korábbi két hét helyett háromtól hat hónapig terjedő időtartam áll rendelkezésre a végső döntés meghozatalához.

Az új szabályozás hamar az alkotmánybíróság elé került, amely 2016. március 9-én szinte teljes egészében a megsemmisítés mellett döntött. A testület kimondta, hogy a vizsgálat tárgyát jelentő eljárási szabályok a konkrét ügyben nem alkalmazhatók, ugyanis nem képezhetik egyben az eljárás alapját is. Vagyis a módosítás előtti, az alkotmány előírásaihoz is igazodó szabályok alapján kell gyakorolnia hatáskörét. Az az előírás pedig, amely szerint a döntéshozatalban tizenhárom bírónak kell részt vennie, nem csak ellentétes az alkotmány előírásaival, hanem effektíve sem érvényesülhet, ugyanis mindösszesen tizenkét érvényesen megválasztott alkotmánybírója van Lengyelországnak.

A lengyel kormány válaszul, az eljárási szabályok sérelmére hivatkozva, elutasította a határozat közzétételét a hivatalos lapban, amely így nem léphetett hatályba.

(Chronowski Nóra: Lapzártá után: a lengyel Alkotmánybíróság a jogállamiság és az eljárási alkotmányosság védelmében. Közjogi Szemle 2016. 1. sz. 67-68. o.)

A Lengyel Köztársaság Alkotmánya

190. cikk (5) Az Alkotmánybíróság döntéseit a szavazatok többségével hozza meg.

194. cikk (1) Az Alkotmánybíróság 15 tagból áll, akiket külön-külön a Szejm választ meg 9 évre olyan személyek közül, akik kiemelkedő jogi szakértelemmel rendelkeznek. Az alkotmánybírák nem újraválaszthatók.

2. Az alkotmánymódosítás eljárása és korlátai

A példák alapján határozza meg, hogy az alkotmány módosításának milyen főbb feltételei és korlátai vannak!

Értékelje, hogy melyik alkotmánymódosítási technika eredményez rugalmasabb, és melyik stabilabb alkotmányt! Milyen érvek szólnak az alkotmány módosíthatóságának megnehezítése mellett és ellen?

Az alkotmánymódosítás ismert eljárási és tartalmi korlátai mentén készítse el az Ön szerint ideális alkotmányi rendelkezést az alkotmánymódosításról!

Magyarország Alaptörvénye

S) cikk (1) Alaptörvény elfogadására vagy az Alaptörvény módosítására irányuló javaslatot a köztársasági elnök, a Kormány, országgyűlési bizottság vagy országgyűlési képviselő terjeszthet elő.

(2) Alaptörvény elfogadásához vagy az Alaptörvény módosításához az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

(3) Az Alaptörvényt vagy az Alaptörvény módosítását az Országgyűlés elnöke aláírja, és megküldi a köztársasági elnöknek. A köztársasági elnök az Alaptörvényt vagy az Alaptörvény módosítását a kézhezvételétől számított öt napon belül aláírja, és elrendeli a hivatalos lapban való kihirdetését.

(4) Az Alaptörvény módosításának kihirdetés során történő megjelölése a címet, a módosítás sorszámát és a kihirdetés napját foglalja magában.

Görögország Alkotmánya

110. cikk (1) Az Alkotmány rendelkezései módosíthatóak az állam alapjára és a parlamentáris köztársaságra mint kormányformájára vonatkozó rendelkezések, valamint a 2. cikk (1) bekezdés, a 4. cikk (1), (4) és (7) bekezdések, az 5. cikk (1) és (3) bekezdések, a 13. cikk (1) bekezdés és a 26. cikk rendelkezéseinek kivételével.

(2) Az Alkotmány módosításának szükségességét parlamenti határozat állapítja meg, melyet legalább ötven képviselő kezdeményezhet, és az összes képviselő háromötödének szavazatával, két, legalább egyhónapnyi időkülönbséggel tartott szavazással hozható meg. Ezen határozat egyenként rögzíti a módosító rendelkezéseket.

(3) Ha a Parlament elhatározta az Alkotmány módosítását, a legközelebbi Parlament dönt az első ülészakájában az összes képviselő abszolút többségével a módosítandó rendelkezésekről.

(4) Ha az összes képviselő többsége hozzájárul az alkotmánymódosítási indítványhoz, azonban nincs meg a (2) bekezdésben meghatározott többség, a legközelebbi Parlament dönthet az első ülészakájában az összes képviselő háromötödös többségével a módosítandó rendelkezésekről.

(5) Minden elhatározott alkotmánymódosítást az elfogadását követő tíz napon belül a parlament kihirdeti a kormány hivatalos lapjában, és külön parlamenti határozat lépteti hatályba.

(6) Nincs helye alkotmánymódosításnak az előző befejezésétől számított öt évnél korábban.

A Lengyel Köztársaság Alkotmánya

235. cikk (1) Az Alkotmány módosítását kezdeményezheti a képviselők egyötöde, a Szenátus és a köztársasági elnök.

(2) Az Alkotmányt csak a Képviselőház által elfogadott törvénnyel lehet korlátozni, amennyiben azt a Szenátus 60 napon belül azonos szövegezésben elfogadta.

(3) Az Alkotmány módosítására vonatkozó javaslat első olvasatára legkorábban a Képviselőházhoz való beterjesztéstől számított 30 nap elteltével kerülhet sor.

(4) Az Alkotmány módosítására vonatkozó javaslatot a Képviselőház a képviselők legalább fele jelenlétében, legalább kétharmados többséggel, a Szenátus a szenátorok legalább fele jelenlétében abszolút többséggel fogadja el.

(5) Az Alkotmány első, második és tizenkettedik fejezetére vonatkozó módosítási javaslatokat nem lehet az első olvasattól számított 60 nap letelte előtt elfogadni.

(6) Amennyiben az Alkotmány módosítására vonatkozó javaslat érinti az első, második vagy tizenkettedik fejezet rendelkezéseit, az (1) bekezdésben meghatározott személyek és szervek a javaslat szenátusi elfogadását követő 45 napon belül megerősítő népszavazást kezdeményezhetnek. (...) Az Alkotmány módosítása akkor tekinthető elfogadottnak, ha azt az érvényesen szavazók többsége támogatta.

A Német Szövetségi Köztársaság Alaptörvénye

79. cikk (1) Az alaptörvényt csak olyan törvény módosíthatja, amely az alaptörvény szövegét kifejezetten megváltoztatja vagy kiegészíti. (...)

(2) Ilyen törvényhez a Szövetségi Gyűlés tagjai kétharmadának és a Szövetségi Tanács szavazatai kétharmados többségének jóváhagyása szükséges.

(3) A jelen alaptörvény olyan megváltoztatása, mely a Szövetség tartományokra való felosztását, a tartományok alapvető közreműködését a törvényhozásban vagy az 1. és 20. cikkekben megállapított alapelveket érintené, nem megengedett.

Az Olasz Köztársaság Alkotmánya

138. cikk (1) Az Alkotmányt módosító és egyéb alkotmányos törvényeket mindkét kamara két, legalább három hónapos szünettel tartott ülésen vitatják meg, és akkor tekinthető elfogadottnak, ha a második szavazásnál megkapják mindkét kamara tagjai szavazatának abszolút többségét.

(2) Az ilyen törvényeket népszavazásra kell bocsátani, ha azt, annak közzétételétől számított három hónapon belül valamelyik kamara tagjainak egyötöde, ötszázezer választópolgár vagy öt régió tanácsa kéri. A népszavazásra bocsátott törvényt nem lehet kihirdetni, ha nem kapta meg az érvényes szavazatok többségét.

(3) Nincs helye népszavazásnak, ha a törvényt a második szavazásnál mindkét kamarában a tagok kétharmados többségével fogadták el.

139. cikk A köztársasági államforma nem lehet alkotmánymódosítás tárgya.

3. Az Alaptörvény keletkezése és változásai

A Velencei Bizottság vonatkozó állásfoglalása és véleményei alapján rekonstruálja az Alaptörvény elfogadásához vezető lépéseket és az egyes módosításokat!

Állásfoglalás a magyarországi alkotmányozási folyamat során felmerült három jogi kérdésről. Elfogadva a Velencei Bizottság 86. plenáris ülésén (Velence, 2011. március 25-26.) http://tasz.hu/files/tasz/imce/2011/opinion_on_hungarian_constitutional_questions_enhu.pdf

Vélemény Magyarország új alkotmányáról. Elfogadva a Velencei Bizottság 87. plenáris ülésén (Velence, 2011. június 17-18.) http://helsinki.hu/wp-content/uploads/Velencei_Bizottsag_CD_L-AD2011016_Velemeny_Magyarorszag_uj_alkotmanyarol_HUN.pdf

Vélemény Magyarország Alaptörvényének Negyedik Módosításáról. Elfogadva a Velencei Bizottság 95. plenáris ülésén (Velence, 2013. június 14-15.) http://helsinki.hu/wp-content/uploads/Velencei_Bizottsag_CD_L-AD_2013_012_Velemeny_az-Alaptorv%C3%A9ny_negyedik_modos%C3%ADtasarol_HUN.pdf

4. Ajánlott irodalom

Ádám Antal: A posztmodernitás és az alkotmányozás néhány összetevőjéről. Magyar Közigazgatás 1995. 3. sz. 129-136. o.

Ádám Antal: Alkotmányozás és alapjogok. In: Hatalommegosztás és jogállamiság (szerk. Mezey Barna). Osiris Kiadó, Budapest 1998. 153-180. o.

Antal Attila: Politikai és jogi alkotmányosság Magyarországon. Politikatudományi Szemle 2013. 3. sz. 48-70. o.

Bihari Mihály: Demokrácia, képviselő és választási rendszer. A választási rendszer funkciói. In: Választástudományi tanulmányok (szerk. Dezső Márta – Kukorelli István). Országos Választási Iroda, Budapest 1999. 7-17. o.

Bodnár Eszter: A választójog alapjogi tartalma és korlátai. HVG-ORAC, Budapest 2014.

Chronowski Nóra: Alaptörvény és etnicitás – avagy az alkotmányozás viharában részekre szakadt nemzetünk. Állam- és Jogtudomány 2015. 1. sz. 3-18. o.

Chronowski Nóra – Drinóczi Tímea – Zeller Judit: Túl az alkotmányon... Közjogi Szemle 2010. 4. sz. 1-12. o.

Dezső Márta – Tóth Zoltán: Választás és választási eljárás. Rejtjel Kiadó, Budapest 2002.

Compilation of Venice Commission Opinions Concerning Constitutional Provisions for Amending the Constitution. [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI\(2015\)023-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI(2015)023-e)

Fröhlich Johanna: A demokrácia fogalom értelmezési tartományának bővítése: relativizálódás vagy garancia? Iustum Aequum Salutare 2010. 3. sz. 17-24. o.

Halmi Gábor: Alkotmányos értékek és demokratikus konszolidáció. Fundamentum 2009. 3. sz. 31-48. o.

Kim Lane Scheppele: A Tavares-jelentés. Fundamentum 2013. 3. sz. 47-52. o.

Lenkovics Barnabás: Adalékok a jogbiztonsághoz. Alkotmánybírói Szemle 2015. 1. sz. 77-81. o.

Majtényi Balázs: Alaptörvény a nemzet akaratából. Állam- és Jogtudomány 2014. 1. sz. 77-96. o.

Petrétei József: A jogbiztonságról. In: Ünnepi kötet Schmidt Péter egyetemi tanár 80. születésnapja tiszteletére (szerk. Fűrész Klára – Kukorelli István). Rejtjel Kiadó, Budapest 2006. 189-196. o.

Pozsár-Szentmiklósy Zoltán: Milyen az alkotmányos kultúránk? Magyar Jog 2015. 9. sz. 492-497. o.

Report on Constitutional Amendment. Adopted by the Venice Commission at its 81st Plenary Session (Venice, 11-12 December 2009) [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2010\)001-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2010)001-e)

András Sajó: Constitutional Sentiments. Acta Juridica Hungarica 2006. 1. sz. 1-13. o.

Szente Zoltán: Salus rei publicae suprema lex esto. Fundamentum 2013. 1. sz. 37-39. o.

Vörös Imre: Vázlat az alapvető jogok természetéről az Alaptörvény negyedik és ötödik módosításai után. Fundamentum 2013. 3. sz. 53-65. o.